

Lucija Stepančič

Amir Bor: *Rošada*.

Maribor: Študentska založba Litera, 2012.

Razkritja so že davno tega postala velika tema (slovenske) literature. Se je to zgodilo nekako takrat, ko so postala glavna tema v medijih? Kot bi bilo treba v prav vsakem romanu, celo v prav vsaki zgodbi razkrinkati kakšno hinavsko faco, analizirati kakšen gnil odnos (še najrajši takšnega, ki najbolj skrbi za idilično fasado), odkopati kako družinsko skrivnost, po že tisočkrat crknjenih meščanskih vrednotah je bilo treba udrihati znova in znova, prav do onemoglosti. Slovenski avtorji s(m)o se tega lotili z največjim veseljem. Ne le z veseljem, tudi z vsemi razpoložljivimi krampi in lopatami, mogoče kdaj s skalpelom, vsekakor s pripravami, ki proti svetlobi grozeče bliskajo. Povsem drugače kot Amir Bor, ki se je k delu spravil z neznačilno lagodnostjo.

Tudi v *Rošadi* se medsebojni odnosi postavijo pod drobnogled: najprej gre tu za parček, ki nekako uspeva že štiri leta, pozneje še za nekaj dodatnih zapletov, ki jih fant in punca povzročita s tem, da se preselita na deželo k njenim staršem. Danijela in Miha si ne obetata dosti drugega kot dobrodošlo zmanjšanje (ukinitev) stroškov za stanovanje, fant pa naj bi imel v mirnem okolju dovolj časa in miru, da že enkrat dokonča doktorat (... postane docent ... in profesor ... zasluži ... se uveljavi ... ponudi svoji podjetni puncici, pogoltni na trende, življenje na nivoju). Da mu to ne bo zneslo tako lahko, si lahko mislimo, čeprav je vse skupaj, vsaj na videz, karseda daleč od sumljivega. Zapletlo se bo (saj gre predvsem z njene strani za račun brez krčmarja), a kje? Vse je kar sumljivo samoumevno. Za zdaj.

Z meščanskim svetohlinjenjem ni nobenih problemov več, starši so vsaj uvidevni (mama), če že ne kar nadstandardno prijateljski (oče). Sestra je obzirna in nemoteča, pozneje bi lahko postala idealna teta. Narava v Slovenskih goricah je prijazna in radodarna, vas pa tako lepa, da prepriča še Angleže, in to take s prav posebnim okusom. Kaj je torej narobe? Ne gre za velike grehe in zablode niti za kaj škandaloznega, in tudi v tem je

parček značilno novodoben. Kombinacija zasanjanega in zafilozofiranega pasivnega tipa ter jedke in prizemljene, učinkovite, celo grebatorske, karieristične ženske je hiper sodobna – že kar preveč.

Amir Bor nam dvom dozira po kapljicah, tako nežno, da vsakič razločno zaslišimo *plenk*, a vendar tudi s hudobno preciznostjo, ki v enem samem stavku s pomočjo najrahljšega namiga in najbolj pretanjenega detajla takoj da vedeti, v čem je stvar. Danijelina izumetničenost že ob prvem vtisu ne napoveduje nič dobrega: “Nosila je posrečeno svetlo zeleno baretko z umetelno arabesknobrobo, s katero je očitno skušala poudariti dejstvo, da je mestni človek, ki odprtih rok sprejema vse, kar ima urbano ponuditi. Trajalo je le nekaj trenutkov, da je ugotovil, da je njeno pravo ozadje s kmetov.” Že po dveh straneh se njeno podtalno vampirstvo jasneje izrazi: “Potrebuje ga razdobljenega, nepovezanega, razpršenega. Takega, a izgubi svojo nit in se vrne nazaj v ta svet.” In celo: “Mihovo življenje brez nje bi bilo abstraktno kot sodobna umetnost. Barve brez oblik. Nikoli je ni marala, čeprav je vestno prisostvovala večini otvoritev razstav v mestu. Šlo je za stvar imidža in socialnih stikov. Rada je bila na tekočem s stvarmi.” Na drugi strani svoje komplikatorske, ne prav življenjske hibe pokaže fantova intelektualnost: abstraktnost brez pravega stika z lastnimi impulzi in energijami ga razumljivo vse manj veseli, v vsej resničnosti zagleda svoje zadušljivo vegetiranje v izoliranem akademskem svetu, ki se mu nenehno pritikajo umetni problemi, ki so sami sebi namen. Po vsej verjetnosti glavna avtorjeva tema niti ni neizbežen razhod parčka, ki tako ali tako ni bil za skupaj, ampak prej tesnoba mladega intelektualca, ki je na tem, da se zave omejenosti svojega dometa (čeprav je stopnjevanje tudi tokrat zelo rahlo in subtilno, komajda nakazano), ki se pred lastno sterilnostjo zateka v visoko leteče koncepte. Njegov milni mehurček se razpoči, ko (verjetno prvič v življenju) naleti na pristno radoživost, na neomejeno moč in šarm ljudi, ki živijo v skladu s samim sabo, pa naj bodo to preprosti kmetje, tako kot nesojeni tast, ali ekscentrični svetovljani, v katerih *flower power* še ni čisto izzvenel.

Ko se Danijela vrne s krajšega potovanja, najde svojega filozofa presrečnega, a ne za tipkovnico, temveč ob mešalcu betona in z lopato v roki: dovolj, da je ljubezni za vselej konec. Prava žrtev je v tej zgodbi Vanč, Danijelin oče, simpatična dobričina, ki je v življenju končno dočakal sorodno dušo, mladega človeka, s katerim se odlično ujame, uspešno sodeluje in ki bi mu z največjim veseljem prepustil z veliko ljubeznijo vzdrževano kmetijo. Njemu pripada konflikt, ki ima v smislu nenapisanih družbenih pravil pridih skorajda komične zadrege (ne spodobi se, da bi fant še naprej živel pri starših punce, ki ga je dala na čevelj), v resnici pa je tragičen: tega

človeka je bralcu preprosto žal. Danijelina vloga ni klasično negativna, daleč od tega, avtor se sploh ne ukvarja z moraliziranjem, vendar pa je njena življenjska drža ob vsej karseda pozitivni samopodobi globoko razdiralna. Skrita razdiralnost sredi vsesplošne dobronamernosti, to je tisto, kar se razkrinkava v *Rošadi*. Novodobne fraze, na katere je avtor očitno prav alergičen, so v kurzivi: na primer, kako “*biti prostovoljec postaja statusni simbol!*”, kako “*potrebna je ozaveščenost na vseh nivojih delovanja*” ter celo, kako si “*sodobne uspešne ženske najprej ustvarijo kariero in šele potem razmišljajo o družini*”. Vrhunec dogajanja v svojem nezgrešljivem slogu nepričakovano popestri Jurij Hudolin: pijanska razgrajaška scena, ki pa je vendarle simpatična in odštekana, se zdi rednim bralcem kar precej znana, tako iz Hudijevih knjig kot iz resničnih veseljačenj, zares, Jurij je v knjigo zašel kot prečudni svat, ki je po eni strani takšen, kot ga poznamo, in po drugi kar dvakratno literaren. Čeprav se mu na koncu “jagodno svita pred očmi”.

Kar je res, je res, *Rošado* bi se dalo napisati tudi bolj ambiciozno. Avtorjev fokus, ki se tako zelo oklepa svojega enega in edinega interesa, naraščajočih razpok v ljubezenskem odnosu, delu gotovo ni v prid. Še bolj moteče so obširne razlage družinske zgodovine, ki pripovedovanju jemljejo nekaj zamaha. Tudi aktualije so nekam preveč aktualne, v ničemer ne presenečajo. Vse pa odtehta nežnost, ki je nekako nismo vajeni, občutek mirne zasidranosti, ki je v zgodbi ogrožen, v pisanju samem pa prisoten še in še. Avtor premore redke smisel za idilo, za pretanjene humorne odtenke. Navsezadnje bi z vsiljevanjem ambicioznosti le ponavljali nemogočo zahtevo, ki jo protagonistu postavlja dekle, ta pa, kot posumimo že na začetku in se potrdi na koncu, nikakor ni prava.